

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

TALABALARNING KOMPOZITSION FIKRLASHINI INNOVATSION TEKNOLOGIYALAR ORQALI RIVOJLANTIRISH

Jalolov Shavkat Choriyevich

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası

Katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada san’at ta’limida talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning roli tahlil qilinadi. Flipped classroom, loyiha asosidagi ta’lim, interaktiv platformalar va raqamli dizayn vositalari orqali talabalarning ijodiy salohiyatini oshirish va badiiy kompetensiyalarini shakllantirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot Shovdirov S.A. va boshqa olimlarning ishlariga tayangan holda innovatsion texnologiyalarni qo‘llashning ilmiy asoslari keltiriladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion texnologiyalar, kompozitsion fikrlash, san’at ta’limi, ijodiy kompetensiya, flipped classroom, loyiha asosidagi o‘qitish, raqamli ta’lim.

Zamonaviy ta’lim tizimi raqamlashtirish va innovatsion pedagogik yondashuvlar bilan bog‘liq bo‘lib, bu san’at ta’limida ham o‘z aksini topmoqda. Talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirish nafaqat badiiy ko‘nikmalarni shakllantirish, balki ularning estetik didi, ijodiy tafakkuri va amaliy loyihalarni bajarish qobiliyatini kengaytiradi.

Kompozitsion fikrlash san’at asarida shakl, rang, proporsiya va ritm uyg‘unligini anglash hamda badiiy g‘oyani ifodalash qobiliyatini bildiradi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar talabalarga virtual va interaktiv muhitda tajriba o‘tkazish, badiiy qarorlarni sinash va ularni raqamli vositalar orqali ifodalash imkonini beradi. Shu bilan birga, pedagogik jarayon faqat bilim berish bilan cheklanmay, talabaning ijodiy subyekt sifatida faoliyatini qo‘llab-quvvatlaydi.

Innovatsion texnologiyalar san’at ta’limida talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Raqamli platformalar, interaktiv dasturlar va virtual muhitlar yordamida talabalarning ijodiy faoliyati rag‘batlantiriladi, badiiy qarorlar mustaqil ishlab chiqiladi va turli eksperimentlar amalga oshiriladi. Kompozitsion fikrlash — bu shakl, rang, ritm va proporsiya uyg‘unligini anglash va ularni badiiy ifoda vositasi sifatida qo‘llash qobiliyatidir.

Flipped classroom texnologiyasi talabalarga darsdan oldin nazariy bilimlarni o‘zlashtirish imkonini beradi. Dars davomida ular amaliy mashg‘ulotlarda o‘z bilimlarini qo‘llaydi, loyihaviy topshiriqlarni bajaradi va o‘z ijodiy qarorlarini sinfdoshlar bilan muhokama qiladi. Bu yondashuv talabalarda mustaqil fikrlashni,

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

ijodiy tahlilni va kompozitsion tafakkurini rivojlantiradi, shuningdek, ularni konstruktiv fikr bildirish va o'z ishlarini baholashga o'rgatadi.

Loyiha asosidagi o'qitish (project-based learning) talabalarning ijodiy va analitik ko'nikmalarini rivojlantiradi. Talabalar turli badiiy muammolarni hal qilish, shahar muhitida dizayn loyihalarini yaratish, rang va shakl uyg'unligini aniqlash kabi vazifalarni bajaradi. Bu jarayon ularning fazoviy tasavvuri, estetik idroki va analitik fikrlashini mustahkamlaydi. Shovdirov S.A. (2024) tadqiqotlarida loyiha asosidagi o'qitish talabalarning kompozitsion tafakkurini rivojlantirishda samarali ekanligi ko'rsatib o'tilgan.

Raqamli texnologiyalar talabalarga virtual muhitda tajriba o'tkazish, 3D modellash, raqamli dizayn va animatsiya orqali badiiy qarorlarni sinash imkonini beradi. Talabalar o'z ishlarini virtual galereyalarda namoyish qiladi, tahlil qiladi va baholaydi. Shu jarayon ularning kompozitsion qarorlarini asoslash va badiiy yechimlarni yaratish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, talabalarda raqamli portfoliolar yaratish, onlayn baholash tizimlarida ishtirok etish va o'z ijodini keng auditoriya bilan bo'lishish imkoniyati shakllanadi.

Interaktiv metodlar talabalarda birgalikda ishlash, fikr almashish va konstruktiv baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa kompozitsion fikrlashni yanada mustahkamlaydi va talabalarda ijtimoiy kompetensiya hamda hamkorlik madaniyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, interaktiv yondashuv talabalarning ijodiy faoliyatini rag'batlantiradi va ularni mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatadi.

San'at ta'limida o'qituvchining metodik tayyorgarligi va texnologik savodxonligi alohida ahamiyatga ega. O'qituvchi nafaqat raqamli vositalardan foydalanishni bilishi, balki ularni pedagogik maqsadga moslashtira olishi lozim. O'qituvchi talabaning ijodiy faoliyatini yo'naltiruvchi va motivator sifatida ishtirok etadi, talaba esa faol subyekt sifatida o'z ijodiy qarorlarini amalga oshiradi.

Shovdirov S.A. (2025) va Ibraimov X. (2023) tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, innovatsion texnologiyalar talabalarning badiiy savodxonligini oshiradi, kompozitsion fikrlashni rivojlantiradi va ularni zamonaviy san'atga oid kompetensiyaga ega shaxs sifatida shakllantiradi. Shu bilan birga, raqamli va interaktiv texnologiyalar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarda analitik fikrlash, estetik idrok va mustaqil ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Natijada, innovatsion pedagogik texnologiyalarni san'at ta'limiga integratsiya qilish talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirish, badiiy kompetensiyasini oshirish va ularni mustaqil, mas'uliyatli hamda estetik didga ega shaxs sifatida shakllantirishning samarali usuli hisoblanadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirish va badiiy kompetensiyasini oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, flipped classroom, loyiha asosidagi ta'lim, interaktiv platformalar va raqamli dizayn vositalaridan foydalanish talabalarning ijodiy salohiyatini faollashtiradi, estetik idroki va analitik tafakkurini rivojlantiradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida talaba turli badiiy qarorlarni sinab ko'radi, tahlil qiladi va ularni virtual muhitda amalga oshiradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar talabalarda fikr almashish, hamkorlik va konstruktiv baholash ko'nikmalarini shakllantiradi. Natijada, ularning kompozitsion tafakkuri nafaqat badiiy, balki mantiqiy va tahliliy jihatdan ham rivojlanadi.

Innovatsion texnologiyalarni samarali tatbiq etish uchun pedagogik shart-sharoitlar — o'qituvchilarning malakasi, ta'lim muassasasining texnologik bazasi va darslarni rejalashtirish imkoniyati — muhim ahamiyatga ega. Shu bois, raqamli va interaktiv texnologiyalarni san'at ta'limiga integratsiya qilish pedagogik zarurat sifatida qaraladi. U ta'lim sifatini oshiradi, talabalarning ijodiy va kompozitsion tafakkurini rivojlantiradi va ularni mustaqil, estetik didga ega shaxs sifatida shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Шавдиров С. А.** Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. **Shavdirov S. A.** Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. **Shovdirov S.** Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. **Shavdirov S.** Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. **Шавдиров С. А.** Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. **Shovdirov S. A.** Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter Education & Global Study*. – 2024. – №1. – P. 8–14.
7. **Ibraimov X., Shovdirov S.** Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.

**O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR
TADQIQOTLAR-Jurnali
1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

8. **Шавдиров С. А.** ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // *International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – С. 84–85.
9. **Shovdirov S. A.** Tasviriy Savodxonlikka Oid O'quv Kompetensiyalarni Shakllantirishda O'quvchilarni Mantiqiy va Abstrakt Fikrlashga O'rgatish // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.
10. **Baymetov B. B., Shovdirov S. A.** Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in the Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.